

„Napos oldal“ Thurzó verseskötetéről

Thurzó Lajos a vajdasági magyar irodalom második nemzedékéhez tartozik, nem éppen koránál, hanem inkább jelentkezésénél fogva. A háború előtt néhány prózai írását tartottuk számon; őszinte beszámolóit a kisvárosi proletár sivár, szürke életéről, az ifjúmunkások keserves helyzetéről, s bár ezek az írások nem annyira művészi igényre, hanem elsősorban tárgyilagosságra törekedtek, mégis szépek voltak, átforrósította őket írójuk hite. Mert Thurzó Lajos a dolgozókról írva, saját sorsáról is helyzetképet adott. Nem kívülről nézte a munkásosztályt, hiszen benne élt maga is és a felszabadulás vágyától áthatva részt vállalt küzdelmeiből. Talán ezért voltak ezek a régi prózai dolgai oly közvetlenek és hitelesek.

Verseivel a felszabadulás után gyakrabban találkoztunk. Mintha megsokasodott mondanivalóját a vers töményebb műfajában akarta volna gyorsabban és biztosabban kifejezni. Vagy természetéhez mindig közelebb állt a líra? Igen. Ezt bizonyítja az a negyvenhat vers is, melyet most kötetbe gyűjtve kiadott. S azt hiszem ezzel a könyvvel nemcsak költészete legjellegzetesebb darabjait akarta átmenteni az újságok enyészetéből, hanem egyúttal lezárni fejlődésének első komoly állomását.

Hiába az igazi költőt a szívéről ismeri meg az ember s nem a hangjáról — gondolom magamban Thurzó Lajos verseskötetét lapozva. Nem mintha nem volna csiszolt, pallérozott hangja, nem mintha nem tudna bánni a formával, de azért mert a versek e külső kellékein túl, sőt azokat háttérbe szorítva, elsősorban a költő lírai világa áll elénk, Thurzó Lajosnak ez a hitből, fényből, gyermeteg derűből, öntudatos bizakodásból álló meleg emberi és nemes egyszerűséggel kiteljesedett költői világa. Ezért kap mondanivalója is a szocializmusról, gyárról, szövtkezetéről, a természet szépségeiről, a francia bányászok sztrájkjáról valami egészen sajátos egyéni tulajdonságot. Most sem kívülről szemléli az élet egyes jelenségeit, hanem mintegy ezen az önmaga kis világán átszűrve, belülről.

A legáltalánosabb dolgokról is úgy szól, mint saját, hogy úgymondjam lelki ügyéről. Pedig önmagáról alig beszél. Csak közvetve. De hite, rajongása, bizakodása mégis egyéni feltárulkozás.

*Csavargó, apró vad szelek
görbe ágain a fáknek
tollas kis mohát
cibálnak . . .*

Igy kezdődik a kötet bevezető verse s az ember nem is sejti hová vezet a természetnek ez a játékos kedvű, költői megszemélyesítése, de önkéntelenül átadja magát a tetszés érzésének. Pedig a költő bukolikus örömet nemcsak a táj szépsége okozza, hanem ahogy a természet jelenségein elrévedő szem tovább siklik, lassan, fokozatosan kibontakozik a gondolat, a felismerés; az országúti kép nem a régi, a rajta kocogó szekerek új embereket visznek s a költő boldogan mutat az új életre.

Thurzónak nem ez a legszebb verse, de mindenesetre egyike a legjellemzőbbeknek. Legnagyobb mondanivalóit is rendszerint ilyen idillikus hangulatból építi ki. Az ember, a természet és a benne folyó élet, Thurzó törvényeit követve, sohasem tévesztik el a sorrendet. Természeti képei mégis ott a legszebbek, ahol nemcsak a költői játék impresszionista színeiben tűnnek fel, hanem anyagszerűbbekké, súlyosabbá válnak. Ott még a versemérték is szélesebb kereteket követel és a klasszikus magyar vershagyomány legszebb példáit idézi:

*ekéje mélyen, szabadon
hasít,
ezeréves átok, korbácsos gög csörgeti
jajgatva láncait.*

A kötetnek csaknem minden darabja leíró, illetve elbeszélő költemény. Szerbiáról, Likáról, Dubrovnikról, a bácskai tájról, — persze, az otthoni táj szerepel a leggyakrabban, — s a költő mindenütt megtalálja a módját annak, hogy a már említett játékos hangulatokon, idilli képeken túl a mai életet is visszatükörözze bennük, hogy a szabadságról vagy testvériségről, a szocializmus építéséről szóló gondolatokkal adja meg a vers értelmi magvát.

Sokszor azonban az az érzésünk, hogy az elsődleges cél mégis maga a költészet Thurzónál, hogy a szép szavak zenéje, egy-egy eredeti hasonlat, a ritmus finom lejtése vagy szigorú dobogása, a szép és gyakran merész alliterációk hosszú sora nemcsak az olvasót vesztegetik meg, hanem magát a költőt is varázslatba ejtik. Úgy tűnik, hogy ilyenkor megfelelkeznek az elbeszélő költészet szabályairól és talán többet mond, mint kellene. Ez a gazdag lírai ömlés mindenesetre a fiatalság jele, s hogy olyankor sem vet gátat neki, amikor már-már öncélúvá lesz, ez kétségtelenül az ökonómia hiánya és a vers rovására megy. A formai tökélyre való törekvésnek egyik legfőbb szempontja mégis az, hogy a mondanivalóhoz igazodjék, s akkor is megálljon a költő, ha pedig jólesnek még tovább mennie.

Thurzó Lajos most már olyan bravurosan bánik a hangjával s a formával, hogy nyugodtan elengedheti magát. Hogy kikerülje a modorosság veszélyét, lírájának most egyszerűsödnie kell, keményebbé, sűrűbbé válnia.

„Milyen szépek, erősek például ezek az egyszerű sorok:

*s lövelt, mint csodás fény,
száguldó, dalos, szép remény
a messzi foszló ködnek:
»Fel-fel, ti rabjai a földnek . . .«*

Az egyszerűbb hang szükségét Thurzó maga is érzi, ezért fordult a népdalok felé. A népdalok gyermeteg bája sok költőt megigézett, így Petőfit is

például aki sok komoly, harcosszerű verset is ebben a korban írt. Szóval a népdal formája semmi esetre sem kíván naivitást, a csengő-bongó ritmusok nemcsak a gyermekhez szóló versek formájaként élnek. Erre a legjobb bizonyíték Thurzó »Hajnali gyermekritmus« című versének két strófája, melyek egyben a kötet legmagasabb pontját jelzik:

*Álom harmatába
Szívemig elázva,
Kimegyek hát szárítkozni
Piros pirkadásba.*

*Cseppig kicsurgatom
Bubáját szívemnek:
Fejem felett fenn a fényben
Lombok csilingelnek.*

Thurzó Lajos nem harcosszerű természet. Becsületes, öntudatos ember, proletár, teljes szívvel áll a szocializmus építésének szolgálatában. A szocializmusnak minden sikere örömet okoz neki, de gyújtó, lázító verset talán sohasem lett volna képes írni. A dolgozó megbecsülésébe nála még mindig egy kevés részvét is vegyül (Öreg munkás) mintha olykor a régi emlékek ébrednének újra benne. De ezért a kis szentimentális magatartásáért bőségesen kárpótol hatalmas optimizmusa, biztató hite, mely azért minden versét áthatja. Az ifjúsági vasútvonalról szóló verse példázza legjobban nagy bizakodását. E vers utolsó soraiban Titohoz fordul s nemcsak az ifjúság hitét fejezi ki benne, hanem a sajátját is:

*»Parancsod im, teljesítettük,
leraktuk jobb jövőnk alapját!
Tedd, jó apánk kezünkbe
áldott kezed.
Egyenes bennünk a szándék,
e vasút a legszebb ajándék,
mit nyújthatunk jövőnkért a népnek
s Neked! . . .«*

Mindent összefoglalva: költő szól hozzánk Thurzó Lajos verseiből. S ez nem kis dolog ezen a tájon. De úgy érezzük, hogy ez a kötet Thurzó költészetének csak az első fejezete. Az érettebb, nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb versek csak most következnek majd, erre máris biztosíték sajátosan gazdag világa, s ezért szomjasan várjuk további költészetének édes aszúborát.

HERCEG JÁNOS